

*М. М. Коваленко, канд. екон. наук, доц.,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України*

СУЧАСНИЙ СТАН ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ З БАНКІВСЬКИМ РЕГУЛЮВАННЯМ І НАГЛЯДОМ

Проголошується думка, що в умовах перехідної економіки незалежний центральний банк більш потрібний, ніж потім, коли буде побудовано ринкову економіку, тому що згодом він матиме більше можливостей для маневрування, політичний тиск не буде таким жорстким і негативним за наслідками. Але, у цьому випадку, виникають протиріччя між: визначенням взаємозв'язку політичного тиску та діяльністю НБУ; поняттям організаційної структури державного управління, що відображає єдність та супідрядність системоутворюючих елементів, їхньої ієрархії як по вертикалі, так і по горизонталі та винятковим станом, що займає НБУ.

Помилково вважати, що НБУ не повинен піддаватися тиску ззовні. І що цей орган не піддається тиску зараз та не тримав його на протязі попередніх років. Питання лише в тому, яка кінцева мета цього тиску, котрий визначається нами як агрегування інтересів – перетворення вимог в альтернативи діяльності того чи іншого органу державної влади. Коли політична партія на етапі підготовки своєї програми зводить до купи вимоги різноманітних груп інтересів, входить із ними в контакт з метою пошуку компромісу, а потім висловлює його у формі політичної заяви, вона відтак займається агрегуванням інтересів. Це завдання в політичній системі може мати різні способи вирішення, наприклад, підготовка і декларація загального політичного курсу або добір кадрів, відданих даному політичному курсу. Агрегування інтересів з тією чи іншою мірою відкритості відбувається в усіх політичних системах.

Наприклад, у класичній монархії був наблизений до правителя міністр, котрий вислуховував скарги, підтримував вимоги різних груп і готував на цій основі політичні заяви. В сучасних політичних системах вимоги асоційованих груп надходять до більш крупніших об'єднань, які агрегують їх і перетворюють у політичні альтернативи, перш ніж подати на розгляд правлячій партії або уряду. Крім того, в усіх політичних системах самі структури прийняття рішень (законодавчі органи, кабінети міністрів, адміністративні органи) містять у собі функцію так званого агрегування, бо зобов'язані готувати законодавчі пропозиції, котрі потім приймаються чи відкидаються.

Якщо центральний банк у більшому ступені піддається тиску таких наднаціональних регуляторів як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, котрі захищають інтереси країн, що займають в ньому домінуючі позиції, то він стає інструментом розповсюдження колоніальної політики цих країн. У випадку, коли на центральний банк тиснуть олігархічні клани, які здобули

абсолютну державну владу, то звичайно, політика центрального банку буде захищати перш за все приватні інтереси провладного олігархічного бізнесу.

За умов переважання тиску патріотичної сили, котра захищає національні інтереси, печеться за реальний багатосторонній соціально-економічний розвиток країни на основі структурної перебудови економіки, її інноваційного, соціального, екологічного спрямування, враховує важливість духовного піднесення громадян країни, центральний банк не може стояти осторонь, усі його потенційні можливості в обов'язковому порядку повинні бути задіяними у цьому процесі.

Вважається, що НБУ належить до єдиної організаційної структури державного управління. Проаналізуємо дійсний стан речей.

Визначальним підґрунтям організаційної структури державного управління є наявність суб'єкта та об'єкта управління. Свій керуючий вплив суб'єкт управління відповідно до покладених на нього функцій і повноважень здійснює відносно певного об'єкта (сукупності об'єктів) управління. Між суб'єктом і об'єктом управління повинні встановлюватися чіткі організаційні відносини. При цьому об'єкти управління повинні: сприймати керуючий вплив суб'єкта управління і адекватно на нього реагувати; мати чіткі організаційні відносини із суб'єктом управління; мати стійкі канали прямого й зворотного зв'язку із суб'єктом управління.

До загальних правил формування організаційної структури державного управління варто відносити наступні: кожний об'єкт повинен мати свій і бажано єдиний (хоча існують об'єкти подвійного підпорядкування) суб'єкт управління; за кожним суб'єктом закріплюються свої об'єкти управління, котрі поєднуються за певною істотною ознакою (функціональною, галузевою та ін.); між суб'єктом і об'єктом управління повинні встановлюватися конкретні відносини – взаємні обов'язки, права, відповідальність.

Підтримуємо тезу, що організаційна структура державного управління повинна забезпечувати й регламентувати: повноту відповідальності кожного управлінського органа за досягнення поставленої перед ним мети й покладені на нього функції; збалансованість цілей усіх ланок нижчестоящего рівня із цілями вищестоящего; комплексність виконання функцій управління стосовно поставленої мети за горизонталлю і вертикаллю; раціональний поділ і кооперацію зусиль між ланками й рівнями державного апарата; реалізацію прав і відповідальності при рішенні управлінського завдання.

За вищевказаними критеріями, на даний час, НБУ дуже важко вважати складовою організаційної структури державного управління. Цей орган не є ні її об'єктом, ні її суб'єктом. Він займає позиції окремо узятої самостійної організаційної структури управління, котра стоїть на одному рівні з організаційною структурою державного управління. А тому, взаємозв'язки НБУ з іншими елементами організаційної структури державного управління можна охарактеризувати як “не суттєві” і як такими, що підлягають удосконаленню.